

Σημερινές δυνατότητες

Του Ανδρέα Καρίτζη

Σε προηγούμενο άρθρο1 είχα υποστηρίξει ότι η πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας σήμερα δεν μπορεί να επιβιώσει με αξιοπρέπεια ούτε να αντιμετωπίσει με στοιχειώδη επάρκεια ενδεχόμενες καταστάσεις κατάρρευσης ή αναστολής του κλασικού οικονομικού κυκλώματος (μνημονιακό πλαίσιο απολυταρχικού ελέγχου, παραγωγική και κοινωνική παρακμή, γεωπολιτική κατάσταση κοκ). Για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις σημερινές προκλήσεις είναι απαραίτητη μια ριζική μεταστροφή νοοτροπιών και προσανατολισμού σε μια κατεύθυνση παραγωγής οικονομικής και κοινωνικής ισχύος υπό τον έλεγχο των πολιτών. Στόχος είναι η σχετική αυτονομία μας μέσω της βαθμιαίας ανάκτησης του ελέγχου βασικών λειτουργιών που σήμερα ελέγχονται από κέντρα στα οποία οι πολίτες δεν έχουν πρόσβαση ή επιρροή. Η εν λόγω αυτονομία είναι αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση της όποιας πολιτικής στρατηγικής θέτει την επιβίωση και υπεράσπιση της αξιοπρέπειας της πλειοψηφίας των πολιτών στο επίκεντρο.

Εδώ θα υποστηρίξω την υπόθεση ότι είμαστε πολύ πιο δυνατοί από ό,τι επιτρέπουμε στον εαυτό μας να αντιληφθεί όσο μένουμε προσκολλημένοι σε καθιερωμένα φανταστικά και πολιτικές φόρμες. Παραδοσιακά ο αντικαπιταλισμός θεωρείται ένα υποσύνολο της Αριστεράς. Σήμερα, οι άνθρωποι που μέσα από εντελώς διαφορετικές διαδρομές, επιστημονικά πεδία και βιώματα υιοθετούν, χωρίς να το συνειδητοποιούν τις περισσότερες φορές, ευθέως ανταγωνιστικές ως προς τη λογική του κέρδους και του ανταγωνισμού στάσεις και νοοτροπίες είναι πολλαπλάσιοι εκείνων που σχετίζονται με κάποιο τρόπο με την παραδοσιακή Αριστερά.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα παράγει καθημερινά εμπειρίες, τεχνογνωσία, καινοτομία και νέες επιστημονικές και κοινωνικές τάσεις που φέρουν εγγενώς κριτήρια και αξίες που αντιστρατεύονται στη λογική του κέρδους και του ανταγωνισμού. Από την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, τις τεχνολογικές και ενεργειακές υποδομές, τον ψηφιακό κόσμο, την έννοια των “κοινών”, την πάσης φύσεως κοινωνική καινοτομία, τις οικολογικές επιστήμες, τα πολυποικίλα δίκτυα αλληλεγγύης κ.ο.κ μέχρι το δημοκρατικό management, την ομαδική ψυχολογία, την κριτική οργανωσιακή θεωρία και ηγεσία (leadership), την ψηφιακή τεχνολογία κ.ο.κ παράγονται σήμερα τεχνογνωσία και εμπειρία που υπό προϋποθέσεις θα μπορούσαν να διαμορφώσουν τα απαραίτητα στοιχεία ενός συνεκτικού και στιβαρού εναλλακτικού τρόπου οργάνωσης των βασικών λειτουργιών των κοινωνιών μας. Αυτά είναι μόνο μερικά από τα πεδία που στην αρχή του 21ου αιώνα η ανθρώπινη νόηση και πρακτική διερευνά μεθόδους, τεχνολογικές δυνατότητες και αρχές οργάνωσης που θα μπορούσαν να οικοδομήσουν ένα αποτελεσματικότερο και λειτουργικότερο γενικό κοινωνικό μεσολαβητή στη θέση του κεφαλαίου.

Είναι εκκωφαντική η απουσία αυτής της τεράστιας διανοητικής και πρακτικής δουλειάς, των νέων εξελίξεων και ιδεών σε μια σειρά τομέων, από το πρόγραμμα αλλά και τη λειτουργία της παραδοσιακής Αριστεράς. Σε μια περίοδο όπου οργιάζουν νέες θεωρήσεις για τις μορφές δημοκρατικής οργάνωσης, αναπτύσσονται εργαλεία και μέθοδοι για την αποτελεσματικότερη συλλογική λειτουργία, ψηφιακά εργαλεία για την ουσιαστική συμμετοχή και συνεργασία, πολυεθνικές εταιρείες κάνουν μόδα τη συλλογική ηγεσία, την αντι-ιεραρχική και αντισυμβατική συνεργατική εργασία κ.ο.κ, τα μοντέλα ηγεσίας και οργανωσιακής λειτουργίας μας δεν μπορούσαν να είναι πιο απαρχαιωμένα.

Ο φόβος της παραδοσιακής Αριστεράς απέναντι σε κάθε είδους καινοτομία μπορεί να

αποδοθεί στη στρατηγική ήττα της δεκαετίας του '90, τότε που κάθε συζήτηση για εκσυγχρονισμό κατέληγε σε συνθηκολόγηση με τον καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο. Η προσκόλληση στο παρελθόν αποτελούσε ένδειξη πίστης στο ιδανικό της χειραφέτησης. Επίσης, μπορεί να αποδοθεί στην περιθωριοποίηση που ακολούθησε. Όμως πια είναι ασυγχώρητη στάση. Ιδιαίτερα σήμερα που δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε, η ατολμία ακόμη και να σκεφτούμε καινοτόμα και ελεύθερα, η έλλειψη αυτοπεποίθησης ότι διάφορες εξελίξεις μπορούν να αξιοποιηθούν από εμάς για την προώθηση της υπόθεσης της χειραφέτησης ισοδυναμεί με αυτοχειρία.

Ποτέ άλλοτε δεν είχαμε πρόσβαση σε τόσες πολλές ενσωματωμένες στους ανθρώπους δεξιότητες, γνώσεις, ικανότητες, τεχνογνωσία και διαφορετικά πολιτισμικά και αξιακά αποθέματα. Αν την εποχή του Μαρξ το βιομηχανικό, δηλαδή ειδικευμένο, προλεταριάτο ήταν αυτό που μπορούσε πράγματι να αναλάβει τη διακυβέρνηση της παραγωγής και της κοινωνίας καθώς ήταν σε θέση να γνωρίζει, σήμερα τα εκτεταμένα τμήματα του πληθυσμού που έχουν ακόμη πρόσβαση στη γνώση και την πληροφορία είναι σε θέση –υπό την κατάλληλη μεθοδολογία και στρατηγική– πραγματικά να απειλήσουν την παγκοσμιοποιημένη λογική του κέρδους και του ανταγωνισμού. Ο βασικός όμως όρος για κάτι τέτοιο είναι η διαμόρφωση ενός συνεκτικού ιστού μεταξύ των διαφόρων επιμέρους στοιχείων που αναπτύσσονται αυτόνομα, ικανού πράγματι να αναλάβει τον συντονισμό και την διεκπεραίωση των βασικών λειτουργιών με άλλο τρόπο. Ένα συνεκτικό δίκτυο επιμέρους εναλλακτικών τρόπων επιτέλεσης αυτών των λειτουργιών (ακόμη και αν δεν είναι πλήρως ολοκληρωμένο) θα μας καταστήσει πραγματικά ισχυρούς ώστε να αποκτήσουμε ως κοινωνία την απαραίτητη αυτοπεποίθηση να αμφισβητήσουμε επί της ουσίας ένα παρακμάζον, αναποτελεσματικό και βάρβαρο τρόπο οργάνωσης των βασικών μας λειτουργιών. Η διαμόρφωση ενός τέτοιου δικτύου, ικανού να διασυνδέει τμήματα της ανθρώπινης δραστηριότητας, θα καταστήσει την αποκαθίλωση του νεοφιλελεύθερου μονόδρομου απλά θέμα χρόνου.

Το ενδιαφέρον στοιχείο της περιόδου είναι ότι διαθέτουμε πάρα πολλά από τα επιμέρους συστατικά που χρειαζόμαστε για ένα τέτοιο δίκτυο, αλλά δεν αναγνωρίζουμε ως βασικό μας καθήκον τη λειτουργική συναρμογή τους. Ενδεχομένως πολλά από αυτά τα συστατικά να είναι ακόμη μη επαρκώς ανεπτυγμένα, να εντάσσονται σε απολίτικες ή αφελείς φιλελεύθερες διανοητικές νόρμες και να διασυνδέονται λειτουργικά με δομές της αγοράς και του κέρδους. Η ενίσχυση, ωστόσο, της περαιτέρω ανάπτυξής τους, η ένταξή τους σε ένα διαφορετικό αξιακό και διανοητικό στερέωμα και εν τέλει η συναρμογή τους σε ένα διαφορετικό υπόδειγμα οργάνωσης των βασικών λειτουργιών μιας κοινωνίας δεν αποτελεί παρά το καθήκον μιας Αριστεράς με ένα σοβαρό, στρατηγικό προσανατολισμό.

Στην περίπτωση τη δική μας στην Ελλάδα, είμαστε τυχεροί γιατί οι δυνατότητες που σκιαγραφήθηκαν αδρά παραπάνω πληρούνται και με το παραπάνω. Είμαστε μια κοινωνία που παρά την καταστροφή που έχει υποστεί διαθέτει ακόμη έναν πληθυσμό με τεράστιες ενσωματωμένες δυνατότητες. Επιπρόσθετα, οι Έλληνες και οι Ελληνίδες στο εξωτερικό θα μπορούσαν εύκολα πια σήμερα με τη ψηφιακή τεχνολογία να διασυνδεθούν σε ομάδες εργασίας, συνεργατικές θεσμίσεις και δημοκρατικές διαδικασίες. Με δεδομένο ότι η Ελλάδα αποτελεί σήμερα παγκόσμιο σημείο αναφοράς, μπορεί να είναι εφικτή η διασύνδεση ενός παγκόσμιου δικτύου οργάνωσης, επιστημόνων, ακτιβιστών κοκ με μια εγχώρια κινητοποίηση για την απελευθέρωση δυνατοτήτων και την αξιοποίηση της ανθρώπινης διανοητικότητας για μια εναλλακτική μορφή οργάνωσης των βασικών κοινωνικών. Οι δυνάμεις που μπορούν να τεθούν σε κίνηση για να αντιμετωπίσουμε εκρηκτικά κοινωνικά προβλήματα αλλά ακόμη και τις συνέπειες μια χρεοκοπίας μπορεί να

είναι πραγματικά πολύ μεγάλες. Αυτό που μας φαίνεται αδύνατο μπορεί τελικά και να είναι μέσα στις δυνατότητές μας αν καταφέρουμε να τις αναγνωρίσουμε και τις αξιοποιήσουμε.

Μπορούμε να φανταστούμε την Ελλάδα ως το επίκεντρο μιας δημιουργικής και παραγωγικής παγκόσμιας διανοητικής και πρακτικής δραστηριότητας ανταγωνιστικής στη λογική του κέρδους και του ανταγωνισμού: αμέτρητοι άνθρωποι διασυνδεδεμένοι σε συνεργατικές ομάδες εργασίας, ενταγμένοι σε ένα εκτεταμένο δίκτυο δημοκρατικών διαδικασιών απόφασης, ένας παγκόσμιος ζωντανός οργανισμός που για πρώτη φορά παρεμβαίνει πολιτικά². Μπορούμε να παίξουμε καθοριστικό ρόλο ώστε να αναδυθεί μια συνεργατική μορφή διασύνδεσης της ανθρώπινης διανοητικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο χωρίς τη διαλυτική και παρασιτική διαμεσολάβηση του κεφαλαίου. Είμαστε ίσως μπροστά σε ένα νέο ποιοτικό άλμα για τις δυνάμεις της χειραφέτησης, ένα άλμα όμως που προϋποθέτει μια διαφορετική στρατηγική, μεθοδολογία και φανταστικό.

Πηγή: <http://rednotebook.gr/2015/10/simerines-dinatotites-tou-andrea-karitzi/>

Σημειώσεις

[1] Προσαρμογή στην πραγματικότητα <https://karitzis.wordpress.com/2015/08/02/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/>

[2] Παραδείγματα παγκόσμιων δικτύων ανθρώπινης συνεργασίας έχουν ήδη γίνει πραγματικότητα στον ψηφιακό κόσμο.